

מי מנהל את הכיתה!?

השתלמות בית ספרית בנושא הקוד הבלתי פורמאלי כמפענח גיל הנעורים

יש להדגיש שהצופן הבלתי פורמלי עומד כשלעצמו ואינו היפוך של צופן פורמלי ואינה מסגרת בירוקרטית חלשה או רשת רופפת. יתירה מזו הוא מתקיים לעיתים קרובות בו זמנית במסגרת חברתית עם צפנים פורמליים (בירוקרטיים), פרופסיונליים וראשוניים (דהיינו אלה המאפיינים קבוצות קטנות) (Kahane, 1988).

צרוף הצפנים בפרופילים שונים נותן את המהות של ארגון, קהילה, עדה, תנועה וכדומה ומסביר את דפוסי פעילותם והשפעתם. . . .

לסיכום נראה כי התאוריות הללו אינן יכולות להסביר חלקים גדולים של התנהגות הנוער הפוסט מודרני בעקר במה שנוגע להפיכת הנעורים לתרבות התייחסות דומיננטית, כולל ההיבטים הכאוטיים והאנטי נורמטיביים שלה (כולל תרבות רוק, סמים, אלימות וכדומה).

לעומת זאת התיאוריה של הבלתי פורמליות מאפשרת להבין תופעות אלה ולראותן כצורות של חיפוש משמעות ובנוי של סדר גמיש ופתוח בעולם כאוטי.

מתוך ראובן כהנא: לקראת תיאוריה של בלתי פורמליות והשלכותיה לנעורים

כל מחנך שואל את עצמו בעולם המודרני, הוירטואלי: למה לעזאזל התלמידים צריכים אותי!?! השתלמות זו באה בדיוק לחדד ולענות על השאלה הזו – מה מקומו של מבוגר, מקומו של המפגש המחנך בכיתה שאין לו תחליף? כל מפגש, בין אם בלמידה, בהעברת שיעור, בשיחה אישית, בנזיפה, או בענישה הוא מפגש שמאיר משהו אצל התלמיד, גם אם למראית עין נראה כי בזבזנו את זמנינו וכוחינו.

בהשתלמות זו ננסה להכיר את תקופת גיל הנעורים כייחודית ומאפייניה ולהכיר את מרכיביו של הקוד הבלתי פורמאלי מתוך הבנה כי אלו הם כלים הנמצאים ברשותינו ויכולים להיות לנו לעזר כמו גם למכשול לפעמים. אם נבין מי מנהל את הכיתה והאם יש צורך בניהול כיתה נדע לתת לעצמינו המחנכים תשובות על מקומו בכיתה.

מטרות ההשתלמות

1. הבנה של תקופת הנעורים כתקופה ייחודית.
2. טיפוח אקלים דיאלוגי חינוכי בין הצוות לתלמידים בבית הספר.
3. הכרות עם מרכיבי הקוד הבלתי פורמאלי ואופן ביטויים בכיתה בפרט ובבית הספר בכלל.
4. הבנה כי חיזוק הקוד הבלתי פורמאלי בבית הספר מחזק ומעשיר את הקשרים: מחנך - תלמיד, תלמידים בינם לעצמם, הגברת לקיחת האחריות על מקומם והגשמת ייעודם בתוך בית הספר.

תכני המפגשים :

- מפגש 1: הבנת גיל הנעורים והשפעותיו של התקשורת והמדיה עליו (3 ש')
- מפגש 2: הצופן הבלתי פורמאלי המושג ומרכיביו (3 ש')
- מפגש 3: המשחק ככלי חינוכי (3 ש')
- מפגש 4: מחנך טוב מחנך לחיים (3 ש')
- מפגש 5: חינוך דיאלוגי (3 ש')
- מפגש 6: התלמיד כראי המחנך (3 ש')
- מפגש 7: מכרטיס צהוב לכרטיס אדום (3 ש')
- מפגש 8: מהו חדר מורים לומד (3 ש')
- מפגש 9: תיקון העולם משמעו תיקון החינוך (3 ש')
- מפגש 10: מפגש סיכום ומשוב (3 ש')

סה"כ שעות להשתלמות : 30 ש"ש

כי לעוררך אני בא..

אחי, לעוררך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעוררך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

מי מנהל את הכיתה!?

מפגש ראשון – הבנת גיל הנעורים והשפעותיו של התקשורת והמדיה עליו

מהו גיל הנעורים? איך התפתחה תקופה זו? האם יש מאפיינים שאפשר לזהות אותן עם תקופה זו והם ייחודיים רק לגיל הנעורים? במהלך סדנא זו ננסה לפתוח שאלות אלו.

כחלק מנסיון להבין את גיל הנעורים אנו נבחן את השפעותיה של המדיה והתקשורת על בני הנוער וננסה לשרטט תמונה ברורה יותר על עולמם של בני הנוער כיום בחברה הישראלית.

מהלך המפגש:

👉 חלק א' – תרבות הנוער במאה ה-21 (מצגת)

👉 חלק ב' – גיל הנעורים תופעה ייחודית או שלב מעבר?

מפגש שני – הצופן הבלתי פורמאלי המושג ומרכיביו

נכיר מה משמעות המילה קוד/ צופן? נלמד על מרכיביו של הקוד הבלתי פורמאלי דרך צפייה בקטעי סרטים המציגים סיטואציות, אשר דרכם ננסה לראות האם אנחנו נפגשים עם חלק מהמרכיבים הללו ואיך אנחנו מתמודדים.

מהלך המפגש:

👉 חלק א' – הכרות והבנה עם המושג הקוד הבלתי פורמאלי

👉 חלק ב' – הכרות עם מרכיבי הקוד הבלתי פורמאלי דרך סרטים המדמים מפגשים בין מחנך לתלמידיו.

👉 ביבליוגרפיה : ראובן כהנא, דיאנה קלר

מפגש שלישי – המשחק – כלי להגשמת הקוד הבלתי פורמאלי בבית הספר

בסדנא זו נלמד מהו משחק ואיך משתמשים בו ככלי חינוכי? מיהו האדם המשחק? דרך מצגת הפעלתית נלמד על אחד הכלים הנותנים ומחזקים את המפגש מחנך-תלמיד

מהלך המפגש:

👉 חלק א' – סדנא בנושא המשחק ככלי חינוכי

👉 חלק ב' – נסיון ליישם את המשחק ככלי לימודי, תקשורתי בתוך בית הספר

👉 בסוף הסדנא יקבל כל מחנך ערכת משחקים

כי לעורך אני בא..

אחי, לעורך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעורך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

מי מנהל את הכיתה!?

מפגש רביעי – מחנך טוב מחנך לחיים

בסדנא זו נשאל מיהו ומהו לדעתנו מחנך טוב, ומהן אמות המידה דרכן מודדים מחנך טוב. נעשה זאת דרך צפייה בקטעי סרטים ונכיר במורכבויות לשאלה זו – המחנך כאדם.

מהלך המפגש:

- 👉 חלק א' – צפייה בכמה סיטואציות כיתתיות ובחינה האפשרויות שיש למורה להגיב בכל דילמה ואיך אנו חושבים שמורה היה צריך להגיב בכל סיטואציה.
- 👉 חלק ב' – בסדנא זו נחدد את אמות המידה והעקרונות שדרכם נבחן את השאלה 'מהו מחנך טוב?' והאם יש בכלל דימוי כזה כשאנו עוסקים בפעולה החינוכית.

מפגש חמישי – חינוך דיאלוג

בסדנא זו ננסה להבין את משמעות המושג "חינוך דיאלוגי" – מה הוא דורש כדי להתקיים, ומה נדרש מהמחנכים לשם כך. ננסה להתמודד על עיצוב משותף של התנאים בהם יהיה ניתן לקיים חינוך דיאלוגי בכיתה. בסוף הסדנא יקבלו המחנכים מטלה שאותה נמשב במהלך המפגשים אחר כך.

מהלך המפגש:

- 👉 חלק א' – נכיר מהו חינוך דיאלוגי, מה מרכיביו, נחدد את חשיבותו של המשוב ככלי מחנך ודיאלוגי בכיתה
- 👉 חלק ב' – נחשוב על אופנים בהם ניתן לעצב חינוך דיאלוגי בכיתה
- 👉 בסוף הסדנא יקבלו המחנכים מטלות שאותם נמשב במפגש נוסף

מפגש שישי - התלמיד כראי למחנך

בסדנא זו נעשה משחקי תפקידים דרכם נכיר את המראות שלנו בכיתה, שהם תלמידנו דרך הפדגוגיה של יאנוש קורצ'אק נעמיק בקשיים שלנו במפגשי מחנך תלמיד – ציפיה – אכזבה, אישור – דרישה, תשלום מחיר - הקרבה

👉 חלק א' – נכיר ונבין את הנקודות בהם המורה נפגש עם השיקוף שלו דרך תלמידו, דרך הבנת הניגודים: ציפיה ואכזבה, קירבה ודחייה ותשלום מחיר והקרבה.

👉 חלק ב' – נעלה סיטואציות מהמציאות אשר המחנכים יביאו דרך משחק תפקידים וננסה לנתח ולחשוב אותם ביחד.

כי לעורך אני בא..

אחי, לעורך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעורך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

מי מנהל את הכיתה!?

מפגש שביעי - מכרטיס צהוב לכרטיס אדום

בסדנא זו נבין (כמו במשחק כדורגל) שעד שמעיפים מהמשחק היה תהליך שהנורות האדומות דלקו. איפה אנחנו המחנכים היינו, איך נחזק אצלנו את החושים כך שנוזה את הנורות האלה ומתי אין ברירה ודווקא הדרך הנכונה היא יציאה או הוצאה מהסיטואציה. נכיר את ההבדל בין המושג כללי חיים לגבולות, בסוף הסדנא נלמד לעשות בכיתה בית משפט שבו גם התלמידים לוקחים אחריות על הבנת הסיטואציה וכלים לפתרונה.

מהלך המפגש:

- 👉 חלק א' - "כללי החיים": מהו כלל.. עם מי קובעים כללים... מה ביניהם לבין גבולות
- 👉 חלק ב' - נקיים בית משפט על כללי החיים וננסה דרכו לבדוק איפה היו נורות בדרך ונמשיג עם תלמידינו לא מי אשם אלא מהי אחריות (חופש לאחריות ואחריות לחופש)

מפגש שמיני - חדר מורים לומד

הקוד הבלתי פורמאלי וסיכויי להתגשם בכיתה ובבית ספר היא בעבודת צוות. בסדנא זו נכיר את המשמעות של צוות מחנכים מגובש שמשדר באותו תדר ומעצב גם את הבמה המשותפת שלו כדי לקדם את הקוד הבלתי פורמאלי בבית הספר.

מהלך המפגש:

- 👉 בסדנא זו נכיר בחשיבותו של צוות שיש לו ליבה חינוכית משותפת דרך המושגים 'שוטר טוב מול השוטר הרע' ואת אופן השפעתם על המסגרת החינוכית של בית הספר.
- 👉 הסדנא תעבור דרך מתודת outdoor

מפגש תשיעי - "תיקון העולם משמעו תיקון החינוך"

בסדנא זו ננסה לקשר את כלל הכלים והדילמות החינוכיות שעברנו במהלך ההשתלמות ואופן בו הם השפיעו על האווירה חינוכית של בית הספר.

מפגש עשירי - מפגש סיכום ומשוב

במפגש זה נסכם את ההשתלמות ונבחן את השאלה איך אפשר לקדם את בית הספר לכיוון של בית ספר ערכי-חברתי יותר.

כי לעורך אני בא..

אחי, לעורך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעורך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

